

بررسی آداب و رسوم شهرهای مختلف ایران
در شب چله

یلدا در جای ایران

شب بزرگترهای آن دو خانواده را که با هم کدورت دارند به خانه خود دعوت می‌کنند و با خوردن شام محبت، صلح را بین شان برمی گردانند.

شب بزرگترهای آن دو خانواده را که با هم کدورت دارند به خانه خود دعوت می‌کنند و با خوردن شام محبت، صلح را بین شان برمی گردانند.

مرکزی

در این شب به یادماندن در استان مرکزی، پس از صرف شام و خواندن دعای شکر پای سفره، همگان در کنار هم، از شادی‌ها و غم‌ها، موفقیت‌ها، اعتقادات، امیدها و بیم‌های شان می‌گویند. بزرگترها و ریش سفیدان فامیل در این شب علاوه بر خواندن اشعار حافظ، سعدی و فردوسی، خاطرات و داستان‌های کهن ایران زمین را برای اعضای خانواده نقل می‌کنند. در شب یلدا، بزرگترها با کودکان همبازی می‌شوند؛ پریا پوچ، دزد بازی و مشاعره از جمله بازی‌هایی است که در شب چله در مناطق مختلف استان مرکزی با مشارکت همه اعضای خانواده رواج دارد.

قزوین

در قزوین، آوردن میوه‌های مختلف خشک و تر و میوه‌های سرخ فام که به «شب چره» معروف است، همراه با خوراکی‌های دیگر شگون داشته و زمستان پربرکتی را نوید می‌دهد. مادر بزرگ‌ها سعی می‌کنند که در آوردن نقلات تأخیر کنند تا کوچکترها شعر «هر که نیارد شب چره، انبارش موش بچره» سر دهند و بعد از آن مادر بزرگ در آوردن «شب چره» تعجیل می‌کند. به عقیده مادر بزرگ‌های قزوینی اگر در این شب، ننه سرما گریه کند باران می‌بارد، اگر پنبه‌های لحاف بیرون بریزد برف می‌آید و اگر گردنبند مراوریدش پاره شود تگرگ می‌آید.

شیراز

شب یلدا شیرازی‌ها هم با جمع شدن افراد فامیل شروع می‌شود و با خوردن میوه و آجیل‌های مخصوص که از انجیر، قصبک، خرک و برنجک تشکیل شده است شب را به نیمه می‌رسانند. فال کلوک هم از واجبات دوره‌می یلدا شیرازی‌هاست. کلوک یک کوزه بزرگ با دهانه گشاد است که در این شب خانم‌ها، نشانه خاصی را در کوزه می‌اندازند و سپس یک دختر بچه می‌آید و نشانه‌ای را از داخل کوزه خارج می‌کند و سپس فردی به صورت فال، شعری از حافظ می‌خواند. هر کس از شعری که برایش خوانده شده متوجه فالش می‌شود.

اصفهان

در اصفهان، پهن کردن تمام البسه و رختخواب‌ها در هوای آزاد بویژه مقابل خورشید با هدف خوش آمدگویی به «عمو چله» و «چله زری» است. یعنی شب چله را به دو بخش «چله زری» و «عمو چله» نام گذاری می‌کنند، دلیل این نام گذاری به این خاطر است که از گذشته‌های دور تاکنون، همه موجودات و اشیا را بر اساس جنس مذکر و مؤنث تقسیم می‌کردند. می‌گویند اولین چیزی که اصفهانی‌ها برای این شب آماده می‌کنند، کرسی است که یادآور بهترین روزهای زندگی است. مادر بزرگ‌ها هم انگوری را در تابستان بچه‌پیچ می‌کنند و در زیرزمین خنک برای شب چله نگه می‌دارند تا به گشمش تبدیل شود و میهمان سفره شب چله باشد.

کرمانشاه

مردم استان کرمانشاه بر اساس رسمی قدیمی در این شب تا نیمه‌های شب بیدار می‌مانند و با شعر خواندن، قصه گفتن، فال حافظ گرفتن و آجیل خوردن با مادر جهان در زادن خورشید همراهی و همدردی کنند. میوه‌هایی نیز در این شب خورده می‌شود که به گونه‌ای نمادی از خورشید است مانند هندوانه سرخ، انار سرخ، سیب سرخ و یا لیموی زرد، قصه‌هایی از عشق جاودانه شیرین و فرهاد، رستم و سهراب، حکایت حسین کرد شیبستری و خواندن اشعار زیبا و دلنشین شامی کرمانشاهی در گذشته نقل مجالس شب یلدا کرمانشاهی‌ها بود. افراد فامیل بر سر یک سفره باهم شام می‌خورند و روی سفره مخصوص این شب خوردنی‌های متنوعی که همه با هم قسمتی از آن را تهیه کرده‌اند چیده می‌شود.

به بهانه شب یلدا که شب دوره‌می هاست، شب قصه خوانی است و شبی هست که همه با هم بساطش را جور می‌کنند. خدا را شکر می‌کنیم که ظاهر زیبای شب چله از پدر بزرگان و مادر بزرگان ما برجای مانده و ما خانواده‌های ایرانی هم امروز در تدارک رقم زدن شبی خاطره‌انگیز در کنار یکدیگر هستیم. آداب شب یلدا اقشنگ و گسترده است و تقریباً در تمام شهرهای کشور هم به آن پرداخته می‌شود. شبی که در آن انار عشق را دانه می‌کنیم؛ هندوانه‌ای که طراوت تابستان را به شروع زمستان هدیه می‌کند، کنار عزیزان مانوش جان می‌کنیم. شبی که نقش اول نمایش هر خانه‌ای، چه کوچک و چه بزرگ، مادر بزرگ‌ها و پدر بزرگ‌ها هستند، می‌خواهیم سری بزنیم به دیگر شهرهای ایران تا از آداب و رسوم متفاوتی که وجود دارد مطلع شویم و از آشنایی با این رسوم زیبا لذت ببریم. یک دقیقه در طول شب چیزی نیست که این قدر مهم باشد اما ما بهانه‌اش کرده‌ایم تا این روزهای پرشتاب را جایی در سرمان حفظ کنیم. شبیه نشانه‌هایی که لای کتاب می‌گذاریم. ما به یلدا رنگ می‌دهیم و در رنگ می‌کنیم تا یک دقیقه بیشتر خوشی بخریم. یک دقیقه‌ای که می‌شود برایش یک سال منتظر ماند و شاد بود. شما در طولانی‌ترین شب سال چه می‌کنید؟

گیلان

مردم گیلان معتقدند هر کس در شب چله هندوانه بخورد، در تابستان احساس تشنگی نمی‌کند و در زمستان هم سرما را حس نخواهد کرد. البته با هندوانه، فال هم می‌گیرند. گرفتن فال هندوانه پوس «پوست هندوانه»، در میان مردمان برخی روستاهای گیلان هنوز انجام می‌شود. جوانان دم بخت خانواده‌ها برای گرفتن این فال، هندوانه‌ای را از طول چهار قسمت می‌کنند و پوست‌های هندوانه را به پشت سر خود می‌اندازند. هرگاه پوست هر چهار قاچ هندوانه به سمت پوست سبز آن بیافتد یعنی نیت فرد بسیار مناسب و خوب است اما اگر دو قاچ آن سمت قسمت سفید پوست هندوانه و دو طرف دیگر سمت سبز آن باشد یعنی نیت بد است و همچنین اگر هر چهار قاچ هندوانه به سمت قسمت سفید آن باشد یعنی نیت بسیار بد است. هندوانه در شب یلدا برای خانواده‌های گیلانی به همین جا ختم نمی‌شود. خواندن شعر محلی در هنگام قاچ کردن هندوانه شب یلدا هم یکی دیگر از سنت‌ها و آداب مردمان روستاهای شرق استان گیلان است که بزرگتر فامیل هنگام قاچ کردن هندوانه شعری می‌خواند. در گیلان رسم است خانواده‌هایی که همان سال پسرشان را نامزد کرده‌اند طبقی برای خانواده نوعروس می‌فرستند. شب چله گیلانی برای زوج‌های جوان، شبی به یادماندن است، در این شب، خانواده داماد برای عروس خود هدایایی به همراه انواع میوه‌های شب چله می‌فرستند و دو خانواده به همراه میهمانانی دیگر به خوشی و شادمانی این شب بلند پاییزی را به سپیده دم خوشبختی پیوند می‌زنند. در این طبق، میوه‌ها، خوراکی‌ها و نقلات ویژه شب چله به زیبایی در اطراف آراسته می‌شود و در وسط طبق هم یک ماهی بزرگ، معمولاً ماهی سفید تازه و خام همراه با تزئین سبزیجات قرار می‌گیرد که معتقدند باعث خیر و برکت و فراوانی روزی زوج جدید و همچنین سلامت و باروری نوعروس می‌گردد.

همدان

همدانی‌ها هم در این شب یک شعر معروف درباره خوردن «به» دارند: سیب سردی، انار نامردی، «به» به دستم بده اگر مردی.

رسم غذای شب یلدا در همدان، خوردن برنج است اما چون به کله پاچه شام محبت هم می‌گویند. اگر بین دو خانواده، اختلافی باشد، در این

